

2. sz. Melléklet: A bértárgyalásokhoz kapcsolódó fontosabb statisztikai fogalmak

Mint ismeretes, a munkáltatók a Központi Statisztikai Hivatal számára rendszeresen küldenek bérrel kapcsolatos adatokat. Az alábbi fogalmak írják le azokat az adattartalmakat, amelyeket a KSH gyűjt, így a munkáltató ezekkel az adatokkal általában rendelkezik, így ezek használhatóak a bértárgyalások során is. [Forrás: www.ksh.hu]

Alapbér

Az alapbér a munkavállalónak a munkaszerződésben meghatározott alapbére (órabére, heti bére, havi bére, éves bére). Alapbéren a közalkalmazotti jogviszony esetén az illetmény, közszolgálati jogviszony esetén az alapilletmény, az illetménykiegészítés és a vezetői pótlék együttes összege értendő. A bírák és ügyészek alapbéreként kell figyelembe venni az alapilletményt, a beosztási, valamint a vezetői pótlékot, a hivatásos szolgálati jogviszonyban állók esetében pedig a beosztási, a rendfokozati illetményt, az

illetménykiegészítést és a vezetői pótlékot. Teljesítménybérezés esetén az alapbér meghatározott munka elvégzésére is megállapítható.

Törzsbér

A törzsbér a keresetnek a munkavállaló teljesítményétől, illetve az általa ledolgozott munkaidőtől közvetlenül függő, a munkavállaló alapbéréen, illetve az alkalmazott bérformán alapuló része. A törzsbér tehát a munkavállaló alapbérével azonos, illetőleg annál több vagy kevesebb is lehet. A törzsbér a következő elemek összege: - a munkában töltött idő hosszától függően fizetett munkabér (időbér), - a teljesítménykövetelmények (norma) teljesítéséért járó bér (ideértve a bérezési forma részét képező, pl. minőségi prémiumot is), - az egységnyi teljesítménykövetelmény (norma) kapcsán az ún. utalványozott pótidőkre fizetett összegek, - a teljesített túlmunka bére (a pótléka nem!), - az állásidőre elszámolt alapbér, - a jutalékos bérezés esetén a jutalék (ún. tiszta jutalékos rendszerben), illetőleg az alapbér és a jutalék együttes összege. A törzsbérből le kell számítani az esetleges (pl. selejt miatti) levonásokat.

Kereset

A kereset a munkavégzésre irányuló jogviszony alapján a munkavállaló részére pénzben vagy természetben fizetett díjazás (munkabér, munkadíj, illetmény). Ide értendők a gazdasági társaságok tagjai részére a személyes közreműködés ellenértékeként történő kifizetések is. A kereset fogalomkörébe tartozó, alábbiakban részletezett kifizetések a vállalkozásoknál tartalmilag megfelelnek a számviteli bérköltség fogalomnak, a költségvetési intézmények esetében pedig a számviteli elszámolásokban a személyi juttatások között szerepelnek. A kereset összetevői: alapbér, illetve törzsbér, bérpótlékok, kiegészítő fizetés, prémium, jutalom, a 13. és további havi fizetés.

Átlagkereset

Az átlagkereset a meghatározott időtartamú (óra, hónap, év) munkaviszonyból származó keresetként fizetett összegek egy főre jutó átlaga. A különböző publikációkban megjelenő átlagkereseti adatok, ha ettől eltérő utalás nincs, a teljes munkaidőben alkalmazásban állókra vonatkoznak.

Nettó átlagkereset

A nettó kereset a gazdasági szervezetenként a bruttó átlagkeresetből a mindenkori munkavállalói járulék, személyi jövedelemadó, valamint nyugdíj- és egészségbiztosítási járulék levonásával és a tb járulékküszöb figyelembevételével számított adat.

Bérpótlék

A bérpótlék a munkavégzés különleges feltételeit, speciális képzettségeket, munkaköri követelményeket (sajátos munkakörülményeket), valamint az általánostól eltérő munkaidő-beosztás ellentételezését szolgáló bér, amennyiben a jelzett tényezőket a munkavállaló személyi alapbérének vagy teljesítménybérének megállapításánál nem vették figyelembe. A jogszabályban meghatározott (alapbérben nem nevesített), gyakoribb bérpótlékok az alábbiak: - műszakpótlékok (pl. a délutáni, az éjszakai pótlék), - a munka különleges körülményei miatt fizetett pótlékok (pl. a melegüzemi pótlék), - különleges beosztás vagy képesítés alapján fizetett pótlékok (pl. a közalkalmazottak vezetői, cím és ágazati jellegű pótléka, a köztisztviselők szakvizsga után fizetett pótléka, képzettségi

pótlék, a körjegyző vezetői pótléka, jegyzői pótlék, a nyelvpótlék stb.), - túlórapótlékok (beleértve a munkarend szerinti pihenőnapon és a munkaszüneti napon végzett munkák bérpótlékát is), - tanulók és az átképzésben részt vevők oktatásáért járó pótlékok, - a pedagógusok részére fizetett szakvezetői pótlékok, - készenléti, ügyeleti díjak és pótlékok, - a bányászati hűségjutalom, - vizsgáztatási díjak, ha az a munkakörhöz kapcsolódik, - a kiemelt szerelészelyi, építészelyi pótlékok, - a pénzkezelési pótlék, - a hitelintézeti nyitvatartási pótlék, - egyéb, törvényben vagy kollektív szerződésben meghatározott bérpótlékok (pl. gépjárművezetési pótlék, egészségi kockázatok között végzett munka pótléka), - helyettesítési pótlék (nem tartozik ide a többes jogviszony szerinti munkadíj), - a munkaviszonyhoz kapcsolódó, pályázat útján elnyert ösztöndíj, (pl. Széchenyi-ösztöndíj). Nem tartoznak a bérpótlékok körébe egyes pótlékként nevesített, de nem a munkavégzéshez kapcsolódó jövedelmek (pl. családi pótlék), valamint költségtérítések (pl. különélési pótlék).

Jutalom

A jutalom az egyéni teljesítményekhez kötődően, az elvégzett munka utólagos értékelése alapján a munkavállaló részére fizetett összeg.

Kiegészítő fizetés

A kiegészítő fizetés a le nem dolgozott munkaidőre a munkaviszonyra vonatkozó törvényi szabályozás, illetve kollektív szerződés (továbbiakban jogszabály) alapján járó díjazás, jellemzően távolléti díj, ilyenek: - a rendes (alap- és pót-), valamint a rendkívüli szabadság idejére fizetett munkadíj, beleértve a pénzben megváltott szabadság idejére járó távolléti díjat is, - a tanulmányi szabadság (munkaidő-kedvezmény) idejére fizetett munka- díj, - a munkaszüneti napokra fizetett távolléti díj, ha e napon nem dolgozott a munkavállaló, - ha a dolgozó munkarendje szerint a munkaszüneti napon dolgozott, akkor az ehelyett igénybe vett szabadnapra járó távolléti díj, - a szakszervezet tisztségviselői és az üzemi tanács tagjai részére a törvényben meghatározott munkaidő-kedvezmény igénybevételének idejére fizetett díjazás, - a könnyebb munkára beosztott terhes nők munkabérének az a része,

amely a korábbi keresetük összegére történő kiegészítésként, jogszabályi előírások alapján részükre fizetendő, - a szoptató anyák munkaidő-kedvezménye címén fizetett munkadíj, - a munkaközi szünetre fizetett munkadíj, - a tanfolyamra vagy tanulmányútra küldött munkavállalóknak a munkáltatót terhelő munkabére, - a hivatalos kiküldetés miatt utazással töltött időre fizetett díjazás, - a munkáltató gazdasági körülményei miatti átmeneti "kényszerszabadság" idejére, valamint az elrendelt napi munkaidő-csökkentés miatt le nem dolgozott időre fizetett munkabér, - a sztrájk idejére - megállapodás esetén - a munkáltató által fizetett díjazás, - az utasítás teljesítésének jogszerű megtagadása következtében kieső munkaidőre járó munkabér, - fagyszüneti díj, - egyéb, jogszabály által meghatározott olyan esetekben fizetett munka- bér, amikor a munkavállaló mentesül a munkavégzési kötelezettség alól (pl. az állampolgári kötelezettség teljesítésének vagy a kötelező orvosi vizsgálatnak az időtartamára fizetett díjazás).

Prémium

A prémium az előre meghatározott feladatok teljesítése esetén a munkavállaló részére fizetett meghatározott összeg. Ide értendő a közalkalmazottak illetménykiegészítése is.

13. és további havi fizetés

A 13. és további havi fizetés a jogszabály (törvény), a kollektív szerződés, illetve a munkaszerződés által kötelezően előírt díjazás.

Munkajövedelem

A munkajövedelem a munkavállaló részére kereset és egyéb munkajövedelem címen történt kifizetések összege.

Kompenzációs költség

A kompenzációs költség magában foglalja a munkáltató által a munkavállaló részére, a munkavégzéshez kapcsolódóan pénzben vagy természetben nyújtott juttatásokat, együtt munkajövedelem, valamint az ezekhez

kapcsolódó kötelező, valamint önként teljesített járulékokat, hozzájárulásokat, költségeket, együtt szociális költségek.

Szociális költségek

Alapszerűen fizetett juttatások (járulékok, hozzájárulások) Ide sorolandók: - a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint az e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény alapján a foglalkoztató által fizetendő egészségbiztosítási és nyugdíjbiztosítási (együtt társadalombiztosítási) járulék, - a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló (többször módosított) 1991. évi IV. törvény alapján meghatározott munkaadói (munkáltatói) járulék, - a foglalkozás-egészségügyi szolgálati járulék, - az egészségügyi hozzájárulás, - rehabilitációs hozzájárulás. - a megváltozott munkaképességű munkavállalók keresetkiegészítése, - a betegszabadság díjazása, valamint a táppénzből a munkáltatót terhelő hányad, - a munkahelyi baleset esetén a munkáltató által a munkavállalónak fizetett táppénzkiegészítés összege. A munkavállalónak közvetlenül nyújtott szociális juttatások, valamint a munkavállalók érdekében teljesített szociális hozzájárulások. Ide tartoznak:

- a munkavállaló részére kötött, de a munkáltató által fizetett baleset-, élet- és nyugdíjbiztosítás díja, beleértve az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárba vagy önkéntes nyugdíjpénztárba befizetett összegeket és a munkáltató által átvállalt tagsági díjat is, - jóléti és kulturális költségek (a térítésmentes vagy kedvezményes üdültetési költségek, a kedvezményes lakásépítési hitel és az étkezési térítés nélkül!) - segély, valamint a munkavállaló családjának nyújtott támogatások, a saját és a bérelt jóléti és kulturális intézmények működtetési költségei (nem tartoznak ide az ott dolgozók juttatásai, melyek a keresetben vagy egyéb, a kifizetés jogcíme szerinti csoportban számolandók el), - a végkielégítés, mely a munkáltató jogutód nélküli megszűnése, a munkáltató felmondása esetén a munkavállalónak jogszabály vagy kollektív szerződés (munkaszerződés) alapján meghatározott összegben jár, - az érdekképviselői szervezetek (pl. szakszervezet) részére nyújtott támogatás összege, - munkáltatói hozzájárulás a korengedményes nyugdíj igénybevételéhez, - a kötelező mértéket meghaladó táppénz-kiegészítés.

Munkaerőköltség

A munkaerőköltség, mint az élők munkája igénybeviteléhez kapcsolódó összes költség, a munkavállalót közvetlenül vagy közvetetten érintő javadalmazások legtágabb köre, elemei az alábbiak: 1. Kompenzációs költségek 1.1 munkajövedelem 1.1.1 kereset 1.1.2 egyéb munkajövedelem 1.2 szociális költségek 1.2.1 alapszerűen fizetett juttatások (járulékok, hozzájárulások) 1.2.2 a munkavállalónak közvetlenül nyújtott szociális juttatások, valamint a munkavállalók érdekében teljesített szociális hozzájárulások 2. szakoktatás, képzés, továbbképzés költsége 3. egyéb munkaerőköltség 4. adók, támogatások Nem tartoznak a munkaerőköltség egyik csoportjába sem az alábbi, gyakrabban előforduló kifizetések, juttatások: - a vállalkozói szerződés keretében végzett tevékenységek díjazása (vállalkozói díj), - a családi pótlék, - a táppénz (kivéve a betegszabadság díjazása, a táppénzből a munkáltatót terhelő hányad és a táppénz-kiegészítés, amelyek a szociális költségek között szerepelnek), - a jogszabály alapján fizetett költségtérítések, pl. a szerszámhasználati díj, a bedolgozóknak fizetett rezsiköltség-térítés stb., - a belföldi és külföldi kiküldetés során fizetett napidíj, valamint egyéb

költségtérítés pl. szállás, utazási költség, - a munkavédelmi kiadások (védőital, védőétel, védőruha), - a kandidátusoknak, a tudományok doktorainak és az akadémikusoknak, nem a munkaviszonyhoz kapcsolódóan, az MTA költségvetéséből fizetett tiszteletdíj, - a munkáltató által, a munkavállaló kérésére a munkabér esedékességét megelőzően fizetett munkabérelőleg, beleértve a törvény alapján a sorkatonai vagy polgári szolgálat teljesítését követően fizetett legfeljebb kétheti személyi alapbért is (nem tekinthető viszont munkabérelőlegnek, s így a keresetbe beletartozik, a teljesítménybérezés esetén a munka befejezését megelőzően havonta kötelezően fizetendő előleg, valamint a hőközi részfizetés is), - a találmányi díj (használati minta, ipari minta, mikroelektronikai félvezető termékek topográfíája, védjegy, know-how), a szabadalmi vételár és hasznosítás díja, valamint az azokkal kapcsolatos közreműködői díjak, - az újítási díj és az azzal kapcsolatos közreműködői díj, valamint az újítások kivitelezése érdekében történt kifizetések, - a szerzői jogról szóló jogszabály alapján fizetett szerzői, írói és más szerzői jogvédelmet élvező munkák díjai és az azokkal kapcsolatos közreműködői

díjak, függetlenül attól, hogy azt a munkáltató közvetlenül fizette ki vagy a Szerzői Jogvédő Hivatal utalta át, a mezőgazdaságban a kistermelésnek minősülő részesmunkát végzők díjazása, a földjáraadék, a részjegy és vagyonjegy utáni osztalék, a vezetői részvényjuttatás, a vagyoni hozzájárulás utáni osztalék, a késedelmesen kifizetett munkabérek után járó kamat, a munkavállaló javára (pl. bíróság által) megállapított kártérítés jellegű kifizetések.

Egyéb munkajövedelem

Egyéb munkajövedelmek a munkavállaló részére jogszabályban kötelezően meghatározott, valamint a munkáltató által önként nyújtott juttatások. A természetbeni juttatások után a munkáltató által fizetendő szja nem itt, hanem az "adó" munkaerőköltség elemnél számolandó el. Egyéb munkajövedelembe az alábbiak tartoznak: A Magyarországon regisztrált munkáltató külföldi telephelyén, kirendeltségén foglalkoztatott magyar vagy nem magyar állampolgárságú munkavállaló részére a hazai átlagkeresetek alapján megállapított (bérköltségként elszámolandó) munkabér összegét meghaladó díjazás (a hazai átlagkereset meghatározásakor jellemző kereseti

színvonal az irányadó, amennyiben ilyen nincs, úgy elfogadott a szakmai becslés, illetve végső soron a KSH által a munkáltató szakágazatára publikált átlagkereset), valamint a kiküldetési napidíj adóköteles hányada; A felszolgálati díjból a munkavállaló részére kifizetett összeg; A jubileumi jutalom, mely az életpálya hosszabb szakaszainak vagy a munkáltatónál eltöltött időtartamnak az elismeréseként jogszabály alapján kötelezően fizetett juttatás (idetartozik a törzsgárdatagsági jutalom és a bányászati hűségjutalom is); A munkavállaló munkaköri kötelezettségébe tartozóan előállított termékértékesítése során realizált árbevételből a munkáltató által a munkavállalónak fizetett, belső szabályzatban meghatározott mértékű, nevesítve szerzői jogdíj; A részvény, értékpapír juttatás azon időpontban érvényes árfolyamon, melyen a munkavállaló annak szabad felhasználására való jogosultsága megnyílik. Abban az esetben tehát, ha a munkáltató és a munkavállaló között opciós részvényjuttatásra irányuló szerződés van folyamatban, egyéb munkajövedelem elszámolására való jogosultság csak a már a munkavállaló tulajdonába kerülő részvények vonatkozásában áll fenn; A lakhatási

költségtérítés, pl. a munkavállaló által bérelt lakás, albérlet bérleti díjának a munkáltató által teljesen vagy részben megtérített hányada (idetartozik a vissza nem térítendő lakásépítési támogatás és a kedvezményes kamatozású lakásépítési kölcsön után a munkáltató által átvállalt kezelési költség összege, továbbá a kedvezményes kamat és a piaci kamat közötti különbség összege); Az étkezési térítés, akár természetben (ebben az esetben önköltségen számolva), akár levásárolható jegy formájában, illetve pénzben nyújtják; A munkába járással kapcsolatos költségtérítések (csak vásárolt szolgáltatás, a saját az egyéb természetbeni juttatások között szerepel), pl. a helyi vagy távolsági járatokra szóló bérletek árának a munkáltató által történő teljes vagy részbeni megtérítése; A kizárólag saját használatra biztosított, illetve magáncélra is igénybe vehető cégautóval kapcsolatos (az érintett munkavállaló által meg nem térített) költségek, pl. lízingdíj, biztosítási díj (ez utóbbiak kizárólag magáncélú használat esetén), üzemanyag-költségtérítésből az szja törvényben meghatározott jövedelemrész; A munkaszerződésben rögzített, olyan címen fizetett díjazás, mellyel a munkáltató gazdasági érdekeinek védelmében a volt dolgozó

kötelezettségvállalását honorálják (hallgatási díj, legfeljebb 3 évig); A tárgyjutalmak pénzben kifejezett értéke; Egyéb természetbeni munkajövedelmek (nem értendő ide a Mt szerint meghatározott természetbeni bér): a ruházati költségtérítés (nem tartozik bele a munka-, védő- és egyenruházat), az üdülési hozzájárulás (pl. üdülési csekk), illetve a térítésmentes üdültetés önköltségen elszámolt értéke, a munkáltató saját vagy vásárolt termékjuttatása, szolgáltatása esetén a fogyasztói ár és a munkavállaló által megtérített összeg különbözete, valamint a munkavállaló által igénybe vett, de a munkáltató által megtérített különböző kulturális, sport-, illetve egyéb szolgáltatások költsége. (Nem számíthatók ide a szolgáltatáshoz igénybe vett ingatlan, illetve annak fenntartási költségei.) Idetartozik a magáncélú (nem távmunkához kapcsolódó) internethasználattal járó költségek munkáltató által térített hányada.

Egyéb bérek

A statisztikai elszámolások szerint megkülönböztetjük az állományba tartozó munkavállalókat, valamint az állományba nem tartozókat. Az állományba nem tartozók kereseteként számolandó el az állományi létszámba nem

tartozók, illetve abból már kikerültek (alkalmazásban állók esetében a statisztikai állományi létszámba már nem tartozók) részére kifizetett munkabérek, melyek jellemzően az alábbiak: - a felmondási időből a munkavégzés alól történő felmentés időtartamára az utolsó munkanapon egy összegben kifizetett munkabér (a vonatkozási időben már nem tartozik a munkavállaló a statisztikai állományi létszámba), - a tartósan távol lévők (akik átmenetileg nem tartoznak a statisztikai állományi, csak a munkajogi állományi létszámba) részére történt utólagos kifizetések (pl. szülési szabadságon lévő, egy hónapnál régebben beteg részére fizetett 13. havi fizetés, korábbi időszakra vonatkozó prémium, jutalom stb.), - a megbízási jogviszony keretében fizetett egyszeri és eseti megbízási díjak (nem tartozik ide a megbízási szerződéssel normál munkarend szerint foglalkoztatottak részére fizetett munkadíj), - a tanfolyami külső előadók, szakmai oktatást végzők, ellenőrök és vizsgáztatók részére fizetett díjazás (nem tartoznak ide a keresetbe nem tartozó szerzői jogdíjak), - esetenként foglalkoztatott tanácsadók, szakértők munkadíja, - a zsűritagok díjazása, - a kötelező termelési (szakmai) gyakorlatukat végző egyetemi és főiskolai

hallgatók, középiskolai tanulók részére fizetett munkadíj, - a jogszabály alapján a termelő munkában részt vevő tanulókhöz beosztott, nem a munkáltató, hanem az oktatási intézmény állományába tartozó felügyelők és pedagógusok részére fizetett munkadíj, - a nem szakmunkásként bérezett szakmunkástanulók részére esetenként az ösztöndíjon felül fizetett munkadíj, forgalmi jutalék, - az önkéntes tűzoltók díjazása, - a választott tisztségviselőknek a végzett munka ellenértékéért előre meghatározott, illetve a tagság által megszavazott mértékben rendszeresen vagy bizonyos rendszerességgel fizetett tiszteletdíj (pl. a vezető tisztségviselők, mint az igazgató tanács, felügyelő bizottság tagjainak ily módon fizetett díj módon fizetett díjazása), - a személyes adatok védelme miatt az egyéni vállalkozó személyes közreműködés címen elszámolt munkadíja, illetve a menedzser azon tagjának a munkadíja is itt számolandó el, akinek munkajövedelme 50%-nál nagyobb részben a profitból származik.

Egyéb munkaerőköltség

Egyéb munkaerőköltségként kell számba venni a munkaerő-toborzáshoz kapcsolódó költségeket, pl.

hirdetési díj, vagy ún. fejvadász cég megbízási díja,
alkalmassági vizsgálatok költsége.